

طب گیاهی دوباره بر می گردد

امروزه به رغم فراوانی داروهای شیمیایی، استفاده از گیاهان دارویی در حال افزایش است و تولید و تجارت این گیاهان رقم قابل ملاحظه‌ای را به خود اختصاص داده است؛ در حالی که مصرف طولانی و در برخی موارد مصرف مقطعی این داروهای شیمیایی می‌تواند، عوارض جانبی بر جا گذارد که بعضاً از خود بیماری نیز خطرناک‌تر هستند.

امروزه به رغم فراوانی داروهای شیمیایی، استفاده از گیاهان دارویی در حال افزایش است و تولید و تجارت این گیاهان رقم قابل ملاحظه‌ای را به خود اختصاص داده است؛ در حالی که مصرف طولانی و در برخی موارد مصرف مقطعی این داروهای شیمیایی می‌تواند، عوارض جانبی بر جا گذارد که بعضاً از خود بیماری نیز خطرناک‌تر هستند. شاید به همین دلیل گرایش عمومی به استفاده از داروهای گیاهی و به طور کلی فرآورده‌های آن‌ها روبه افزایش است.

طی یک قرن اخیر، گیاهان دارویی که قرن‌ها تنها درمان بیماری‌های مختلف انسان‌ها بودند، جایگزینی به نام داروهای شیمیایی پیدا کرده‌اند و عطاری‌هایی که بوی خوش گیاهان دارویی آن‌ها از چندین متر آن طرف‌تر به مشام افراد سالم و بیمار می‌رسید، جای خود را به داروخانه‌های متعددی داده‌اند که در قفسه‌های شیک آن‌ها داروهای شیمیایی با نظم خاصی در کنار هم قرار گرفته‌اند و در بسیاری از مواقع بوی این داروها که در فضای داروخانه‌ها پراکنده می‌شود، نه تنها مشام بیماران را نوازش نمی‌دهد، بلکه بر التهاب و نگرانی آن‌ها می‌افزاید.

با این حال، این تغییرات براساس نیازهای پزشکی و درمانی انسان‌ها و پیشرفت علم پزشکی صورت گرفته و هرگز نمی‌توان داروهای شیمیایی را جایگزین نامناسبی برای گیاهان دارویی دانست.

در روزگار قدیم در بازارهای سنتی ایران، شغل عطاری از بااهمیت‌ترین شغل‌ها محسوب می‌شد و عطاری‌ها، افراد بانفوذ و معتمدی بودند که حجره آن‌ها همواره شلوغ‌ترین حجره بازار بود. عطاری‌ها، خود بر اساس تجربه و دانش برای درمان بیماران داروهای گیاهی را توصیه می‌کردند، یا داروهای گیاهی که حکیم و طبیب برای بیماران تجویز کرده بود، در اختیار آن‌ها قرار می‌دادند.

در این میان عده‌ای از افراد هم بودند که برای کسب درآمد به کوه‌ها و دشت‌ها می‌رفتند و گیاهان دارویی را می‌چیدند و آن‌ها را در کوله‌ای روی پشت خود می‌گذاشتند و با مراجعه به در منازل، آن‌ها را به ساکنان منزل که اغلب خانم‌های خانه‌دار بودند می‌فروختند.

آن روزها در اکثر خانه‌ها بقچه‌ای وجود داشت که در آن انواع و اقسام گیاهان دارویی همانند بومادران، ختمی، کلپوره و... که در درمان امراض مختلف کاربرد داشت، یافت می‌شد. بقچه‌های دوايي هنوز در برخی از خانه‌ها در شهرها و روستاهای مختلف وجود دارد و سرمنشأ تولید داروهای شیمیایی کنونی را می‌توان در آن‌ها یافت.

عوارض کم داروهای گیاهی

امروزه نیز به رغم فراوانی داروهای شیمیایی، استفاده از گیاهان دارویی در حال افزایش است و تولید و تجارت این گیاهان رقم قابل ملاحظه‌ای را به خود اختصاص داده است؛ در حالی که مصرف طولانی و در برخی موارد مصرف مقطعی این داروهای شیمیایی می‌تواند، عوارض جانبی بر جا گذارد که بعضاً از خود بیماری نیز خطرناک‌تر هستند. شاید به همین دلیل گرایش عمومی به استفاده از داروهای گیاهی و به طور کلی فرآورده‌های آن‌ها روبه افزایش است.

به گونه‌ای که براساس آمار بیش از 60 درصد از مردم آلمان و بلژیک و 74 درصد انگلیسی‌ها تمایل به استفاده از درمان‌های طبیعی و گیاهی دارند. ضمن این که طبق آمار سازمان بهداشت جهانی بالغ بر 80 درصد مردم جهان، به ویژه در کشورهای در حال توسعه و نواحی فقیر و دورافتاده، عمده‌ترین نیازهای درمانی خود را از گیاهان دارویی تأمین می‌کنند.

به همین دلیل بسیاری از صاحب‌نظران از قرن کنونی به نام قرن بازگشت به استفاده از داروهای گیاهی نام می‌برند.

هم اکنون مواد مشتق از گیاهان، نقش عمده‌ای در صنعت داروسازی دارند. چنین داروهای گیاهی برای درمان بیماری‌های قلبی، فشار خون

بالا، انواع دردهای مزمن، آسم و دیگر بیماری‌ها به کار می‌روند.

به عنوان مثال افدرا گیاهی است که در طب سنتی چینی بیش از دو هزار سال برای درمان بیماری‌های تنفسی مورد استفاده بوده است. افدرین که جزو فعال این داروی گیاهی است، سابقاً در تهیه داروهای برای تسکین آسم به کار می‌رفت.

اما متأسفانه باید گفت در کشور ما که منشأ بسیاری از گیاهان دارویی است، به دلیل استفاده ناصحیح و نبود فرهنگ مصرف داروهای گیاهی، هنوز 97 درصد از مردم از داروهای شیمیایی استفاده می‌کنند.

محمد صالحی سورمقی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌گوید:

171&# طبق آمار وزارت بهداشت، حدود 3 درصد مردم ایران از داروهای گیاهی و 97 درصد از داروهای شیمیایی استفاده می‌کنند.

طبق آمار حدود 150 نوع داروی گیاهی و 4200 نوع داروی شیمیایی در بازار ایران موجود است. آمار مصرف گیاهان دارویی در دنیا نشان می‌دهد که 80 درصد از 6 میلیارد نفر جمعیت دنیا از داروهای گیاهی استفاده می‌کنند.

جایگاه داروهای گیاهی طی چند سال گذشته در کشور، دچار تحولات اساسی شده و تشکیل ستاد گیاهان دارویی و طب ایرانی و تأسیس دانشکده طب سنتی، نمادی از این تحول است

تحول در طب سنتی

با رویکرد تدریجی جهان به استفاده مجدد از داروهای گیاهی و در کشوری که زادگاه طبیبان و پزشکان توانمندی همچون رازی، ابوریحان بیرونی، ابوعلی سینا و... است، نباید دانش و مهارت استفاده از طب سنتی و گیاهان دارویی تحت‌الشعاع ظهور طب نوین قرار گیرد.

بر همین اساس جایگاه داروهای گیاهی طی چند سال گذشته در کشور دچار تحولات علمی و تخصصی نظام‌مندتری شده است و تشکیل ستاد گیاهان دارویی و طب ایرانی، تأسیس دانشکده طب سنتی، ایجاد درمانگاه و مراکز تحقیقاتی و آموزش تخصصی گروهی از پزشکان و داروسازان، نمادی از تحول در طب سنتی و درمان گیاهی است؛ تغییراتی که باعث ایجاد یک دیدگاه مثبت نسبت به طب سنتی در بین مردم می‌شود.

دکتر میترا مهربانی، متخصص داروهای گیاهی می‌گوید:

171&# با توجه به گرایش عده‌ای از مردم به استفاده از داروهای گیاهی، آشنا نبودن پزشکان عمومی با خواص گیاهان دارویی و عدم تجویز داروهای گیاهی از سوی آن‌ها و سوءاستفاده عده‌ای در قالب عطاری‌های مجاز و غیرمجاز برای فروش این گیاهان، مسوولان بهداشتی و درمانی کشور تصمیم گرفتند برای جلوگیری از این مشکلات، در ایران همانند کشورهای همچون کره، چین و هند، طب سنتی بر اساس قوانین و پایه‌های علمی که قبلاً وجود داشته است، دوباره احیا شود.

به همین دلیل سعی شد دانشکده‌هایی به نام طب سنتی راه‌اندازی شود و در آن‌ها داروسازانی تربیت شوند که روی داروهای سنتی کار کنند.

با ورود این متخصصان به جامعه نیازهای دارویی مردم برای استفاده از داروهای گیاهی برطرف شده و جلوی برخی سودجویی‌ها گرفته می‌شود.

طبیعی بودن به معنای بی ضرر بودن نیست و مقدار داروهای گیاهی یا جوشانده‌ها و ترکیباتی که از گیاهان دارویی تهیه می‌شوند، حتماً باید به طور دقیق و تحت نظر پزشک تعیین و مصرف شوند

داروی گیاهی هم گاهی مضر است

نکته مهمی که باید بر آن تأکید شود تصویری است که به اشتباه بین عده‌ای از مردم رایج است. بسیاری از افراد، گیاهی بودن دارو را دلیلی برای بی ضرر بودن آن می‌دانند. مطابق این تفکر تمامی داروهای گیاهی و فرآورده‌های حاصل از گیاهان دارویی، بی ضرر و

فاقد عوارض جانبی هستند.

متخصصان داروسازی یادآوری می‌کنند که مصرف داروهای گیاهی همراه با سایر داروهای مورد استفاده بیمار می‌تواند عکس العمل و عوارض جانبی خطرناکی را به همراه داشته باشد.

بنابراین توصیه می‌شود همواره، قبل از استفاده از داروهای گیاهی با پزشک خود درباره آن مشورت کنید. بعضی از داروهای گیاهی موجب تداخل در قدرت جذب مواد غذایی مورد نیاز بدن می‌شوند، در حالی که انواع دیگری از داروهای مذکور موجب افزایش یا کاهش تاثیر یک داروی خاص می‌شوند.

در این زمینه می‌توان به داروی تئوفیلین اشاره کرد که برای درمان آسم استفاده می‌شود. این دارو حاوی گزانتین است که در چای، قهوه و شکلات نیز یافت می‌شود. مصرف این مواد غذایی به مقدار زیاد همراه با تئوفیلین ممکن است موجب ایجاد مسمومیت دارویی شود.

بعضی از ویتامین‌ها و مواد معدنی هم اثر داروها را تحت تاثیر قرار می‌دهند؛ مثلا مصرف مقدار زیاد کلم بروکلی، اسفناج و دیگر سبزیجات حاوی ویتامین K، کاهش اثر داروهای ضد انعقادی مثل هپارین و وارفارین را به دنبال دارد. این نکات هنگام مصرف داروها باید به دقت مورد توجه قرار گیرد.

سالمندان، بیماران مبتلا به بیماری‌های مزمن که معمولا دو یا چند دارو را به طور دائم استفاده می‌کنند، مبتلایان به دیابت، فشارخون بالا، افسردگی و بیماران قلبی از جمله کسانی هستند که باید درباره استفاده از داروهای گیاهی حتما با پزشک خود مشورت کنند.

باز هم تاکید می‌کنیم که طبیعی بودن به معنای بی ضرر بودن نیست و مقدار داروهای گیاهی یا جوشانده‌ها و ترکیباتی که از گیاهان دارویی تهیه می‌شوند، حتما باید به طور دقیق و تحت نظر پزشک تعیین و مصرف شوند.